

УДК 339.9:67.012

Кривов'язюк І.В., к.е.н., професор

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-8801-4700>

e-mail: igor.kryvovjazyuk@lntu.edu.ua

Kryvovyazyuk I.V., Candidate of Economic Sciences, Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-8801-4700>

e-mail: igor.kryvovjazyuk@lntu.edu.ua

Шульга М.С.

Луцький національний технічний університет

Shulha M.S.

Lutsk National Technical University

ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ ТА НІДЕРЛАНДІВ

В статті узагальнено перспективи зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання України та Нідерландів. Критичний аналіз наукових публікацій вітчизняних учених виявив зосередженість їх уваги на питаннях співробітництва з ЄС загалом, не приділяючи при цьому достатньої уваги питанням співпраці з її країнами-лідерами. Проаналізовано динамізм зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання Нідерландів у 2014–2020 рр., її партнерів у такій діяльності та товарну структуру експорту-імпорту. Показано динамізм показників зовнішньоекономічної діяльності між Україною та Нідерландами у 2014–2020 рр. Визначено особливості їх партнерства в період 2021–2022 рр. Вказано на чинники пріоритетності зовнішньоекономічної взаємодії між суб'єктами господарювання України та Нідерландів, взаємні переваги від її реалізації.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, товарна структура, зовнішньоекономічне партнерство, Нідерланди, Україна.

PROSPECTS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF ECONOMIC ENTITIES OF UKRAINE AND THE NETHERLANDS

The purpose of the study is to determine the prospects of foreign economic activity of business entities of Ukraine and the Netherlands. Considering that Ukraine

aspires to become an equal member of the EU, it requires bringing the foreign economic activity of Ukrainian economic entities to a new high-quality level of partnership relations with European companies. The Netherlands is one of the EU countries whose business entities have significantly increased export-import activity in the direction of developing foreign trade relations in recent years. Given the strong position of this country in the world in terms of foreign economic activity, it is important to ensure the development of such cooperation.

The results of the research established that the main partners of Dutch business entities in foreign economic activity are companies from Germany, Belgium, France and Great Britain, however, the growing interest in the products of Ukrainian manufacturers from the Netherlands in the period 2017–2022 indicates a significant perspective for the development of their foreign economic partnership. This is vitally important for Ukraine, because we do not have a positive net trade balance with every country. In particular, only in 2021, the volume of bilateral trade between the countries amounted to 3,274,622 thousand dollars with a positive balance in favour of Ukraine of 1,250,527 thousand dollars.

In the course of the analysis of the commodity structure of the foreign economic activity of the Netherlands, it was established that it is dominated by industrial means of production, mineral fuels, electric machines, precision instruments and apparatus. From these positions, in the future, Ukrainian enterprises can gain access to high-tech products, which are lacking in today's industrial production.

Increasing the efficiency of trade and economic relations between Ukraine and the Netherlands should be linked to the transition to a qualitatively new format of cooperation between the countries. Among priority spheres in the trade and economic relations between Ukraine and the Netherlands are such spheres as metallurgy, mechanical engineering, the IT sphere, the oil and fat industry, etc. That is, in these areas of business, it is possible to create joint companies, strategic alliances, economic and industrial associations, etc. This prospect is also quite positive. It should also be noted that the Government of Ukraine needs to focus its efforts on the development of foreign economic activity with Dutch companies by means of signing bilateral agreements on mutually beneficial cooperation between the countries.

Further research should be directed to the search for mechanisms for the development of interaction of foreign economic relations between business entities of Ukraine and the Netherlands in the conditions of martial law and in view of their prospects in the post-war period.

Key words: foreign economic activity, export, import, commodity structure, foreign economic partnership, the Netherlands, Ukraine.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями. Ефективність партнерської взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності значною мірою залежить від

спрямування векторів зовнішньоекономічної політики країни. Нині, коли чітко визначено перспективи вступу України в ЄС, вкрай важливо встановити з якими країнами ЄС та в яких напрямках слід розвивати зовнішньоекономічні відносини. Одним з найбільш перспективних партнерів щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності для суб'єктів господарювання України виступають компанії Нідерландів, однієї з найбільш розвинених країн світу з високим рівнем доходу, що є важливим транспортним й торговельним центром Європи, займаючи за обсягами експорту-імпорту провідні позиції в світі. Саме тому, вивчення перспективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання України та Нідерландів є важливим завданням як з позицій науки, так і з позицій її практичного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. Досліджувана проблематика знайшла своє широке висвітлення в наукових працях вітчизняних вчених, але у напрямку дослідження загальних тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності, або ж у розкритті проблем взаємодії України з країнами ЄС. Зокрема, ряд вчених, досліджуючи особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах активної інтеграції України в європейський простір, визначають її паритет відносно пріоритетності інтересів України та іноземного бізнесу. Також вони відзначають необхідність розширення експортних операцій підприємств шляхом розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів (Гращенко та ін., 2019). В іншій роботі, при здійсненні аналізу сучасних тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності України відзначається, що лише активна експортна діяльність та розвиток галузей, що спеціалізуються на виробництві продукції з високою доданою вартістю, міжрегіональна боротьба за іноземного інвестора можуть покращити існуючий дефіцит зовнішньоекономічної торгівлі (Котко, 2021). Також авторами зауважується, що поліпшення стану зовнішньоекономічної діяльності підприємств України потребує підтримки їх інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції (Легостаєва і

Кондратенко, 2020). детально проаналізувавши експортно-імпорту взаємодію суб'єктів господарювання України та країн ЄС, вказують на її перспективність та значний потенціал з точки зору наслідків для економіки країни (Рахман, 2020). Поряд із розглянутими орієнтирами розвитку зовнішньоекономічної діяльності, також важливо звертати увагу на оцінку ефективності її здійснення (Кривов'язюк і Тележинська, 2017) та вирішення проблем методології її дослідження з огляду на забезпечення досконалості ведення міжнародного бізнесу (Круговуязюк та ін., 2020), врахування можливих трансформацій моделі розвитку зовнішньоекономічної діяльності України щодо існуючих умов військового часу (Кривов'язюк, 2022). Що стосується питань торговельно-економічного співробітництва між Україною та Нідерландами, то вченими не приділялося достатньої уваги їх дослідженню через відносну нестійкість позиції ЄС щодо вступу України до цього міжнародного інтеграційного об'єднання. Проте, нині пріоритети співпраці ЄС і України вже чітко окреслено, а вивчення пріоритетів і перспективності взаємодії суб'єктів господарювання України та країн ЄС і, зокрема, Нідерландів, набуває вагомості та проведення додаткових досліджень.

Цілі статті. Метою дослідження є визначення перспективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання України та Нідерландів.

Виклад основного матеріалу. Нідерланди є однією з найбільш розвинених країн ЄС і світу, що завдяки наявному науковому потенціалу та вигідному гео економічному положенню займає високі позиції в здійснюваній зовнішньоекономічній діяльності.

За обсягами експорту Нідерланди стабільно займають провідні позиції. Зокрема, у 2020 р. серед провідних експортерів у світовій торгівлі товарами Нідерланди займають 4 місце (674 млрд дол), а серед імпортерів – 6 місце (597 млрд дол). У світовій торгівлі комерційними послугами як експортер та імпортер Нідерланди займають 9 позицію. Бачимо, що країна має позитивне сальдо торговельного балансу (+77 млрд дол), займаючи за цим показником 3 місце в світі (WTO, 2021).

Значення обсягу експорту та імпорту товарів та послуг Нідерландів в 2014–2020 рр. наведено на рисунку 1.

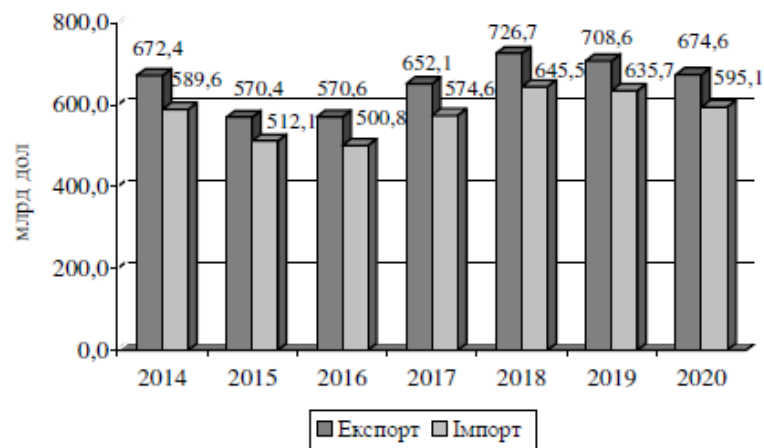

Рис. 1. Обсяги експорту та імпорту Нідерландів (WTO, 2021)

Встановлено, що у період 2015–2016 рр. спостерігається скорочення обсягів експорту-імпорту, що зумовлено кризою в світовій економіці. Надалі спостерігається відносно поживлення, проте, починаючи з 2018 р. знову маємо скорочення експорту-імпорту. Значною мірою така динаміка зумовлена циклічністю розвитку економічних процесів у зовнішньоекономічній діяльності країни. В той самий час, спостерігається сприятлива тенденція формування торгового балансу упродовж усього досліджуваного періоду, оскільки величина експорту завжди переважає величину імпорту, а відтак й країна має позитивне зовнішньоекономічне сальдо. Це свідчить про економічну стабільність економіки Нідерландів, мінімізацію залежності виробництва від світових цін на товари.

ТОП-10 партнерів Нідерландів з експорту товарів та послуг у 2020 році: Німеччина (22,12%); Бельгія (10,24%); Франція (7,70%); Велика Британія (7,24%); США (5,02%); Італія (3,99%); Іспанія (2,99%); Польща (2,94%); Китай (2,92%); Швеція (1,92%). Частка експорту у решту країн світу становила

32,91%. ТОП-10 партнерів Нідерландів з імпорту товарів та послуг у 2020 році: Німеччина (17,67%); Китай (10,58%); Бельгія (9,78%); США (8,09%); Велика Британія (4,73%); Франція (3,52%); Італія (2,74%); росія (2,24%); Ірландія (2,13%); Польща (2,12%). В той самий час частка імпорту з інших країн становила 36,41%. Найбільш вагомими партнерами в зовнішньоекономічній діяльності виступають Німеччина, Бельгія, Франція та Великобританія. З цими країнами Нідерланди мають позитивне сальдо торговельного балансу. Найбільш негативне сальдо Нідерланди отримують у партнерських відносинах з Китаєм, США та Малайзією (WITS, 2021).

ТОП-5 основних товарів у структурі експорту Нідерландів це промислове обладнання (13,5%), нафта та мінеральне паливо (13,1%), електричні машини (10,5%), точні інструменти (5,96%), фармацевтика (5,22%), що свідчить про інноваційність спрямування виробництва. ТОП-5 основних товарів у структурі імпорту – це нафта та мінеральне паливо (16,4%), електричні машини (13,3%), промислове обладнання (12,2%), автомобілі та запчастини (5,88%), точні інструменти (5,08%) (global EDGE, 2021). Результати досліджень вказують на значну частку в структурі експорту-імпорту країни високотехнологічних товарів.

Нідерланди є одним з провідних зовнішньоекономічних партнерів України серед країн-членів ЄС. Стан економічних взаємин між двома державами відображають обсяги товарообігу (рис. 2) та структура експорту (рис. 3).

Визначено, що товарообіг періоду 2017–2020 років є значно більшим порівняно з 2014–2016 роками. Подібні зміни в структурі двосторонньої торгівлі відбуваються через покращення дипломатичних взаємин між країнами, низки домовленостей щодо економічної співпраці тощо. Попри аграрно-індустріальну структуру господарства України, сальдо торговельного балансу є позитивним.

Провідними товарними групами українського експорту до Нідерландів за 2020 рік були зернові культури, жири та олії, чорні метали.

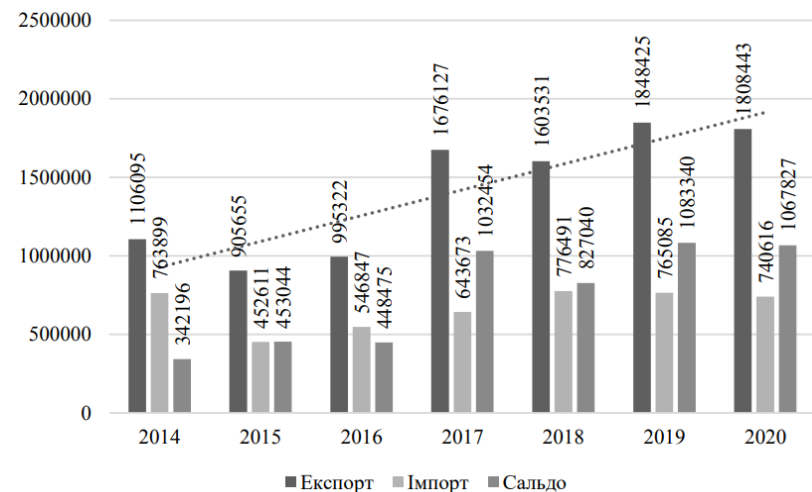

Рис. 2. Динамізм показників зовнішньоекономічної діяльності між Україною та Нідерландами, тис. дол (МЗС України, 2022)

Рис. 3. Товарна структура провідних груп українського експорту до Нідерландів (МЗС України, 2022)

Згідно даних Державної служби статистики, обсяг українського експорту товарів до Нідерландів у 2021 р. склав 2262575 тис. дол (або ж 125,5% до 2020 р.), тоді як обсяг

товарного імпорту з Нідерландів склав 1012047 тис. дол (тобто 134,8% до 2020 р.). Відтак, загальний товарообіг у 2021 р. сягнув 3274622 тис. дол, а позитивне торговельне сальдо для України склало 1250527 тис. дол. Обсяг експорту послуг з України у 2021 р. склав 324685 тис. дол, імпорту – 139768,5 тис. дол. Позитивне для України сальдо торгівлі послугами в 2021 р. становило 184916,5 тис. дол. США (МЗС України, 2022).

У 2022 р. (січень) обсяг експорту товарів з України до Нідерландів становив 257655,9 тис. дол (або 270,2% до аналогічного періоду 2021 р.), тоді як обсяг товарного імпорту з Нідерландів рівний 85052,2 тис. дол (тобто 109,5% до подібного періоду 2021 р.). В розрізі показників товарної структури експорту до Нідерландів маємо наступне: зернові культури (питома вага 35,4% та в динаміці 232,9% від рівня 2021 р.), жири й олії тваринного або рослинного походження (33,1% та 503,9% відповідно), насіння і плоди олійних рослин (5,9% та 110,93%), м'ясо, їстівні субпродукти (6,9% та 144,85%), чорні метали (4,2% та 114,7%), деревина та вироби з деревини (2,7% та 190%). Інші товарні групи характеризує незначна питома вага й вони несуттєво впливають на обсяги й динаміку експорту між Україною та Нідерландами. У товарній структурі імпорту з Нідерландів значною мірою представлена продукція, яка забезпечує задоволення споживчого попиту (або ж застосовується для виготовлення таких товарів в Україні), тобто: палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки, бітумінозні речовини (питома вага 31,3% від загального обсягу імпорту), пластмаса та полімерні матеріали (5,9%), живі дерева та інші рослини (4,8%), реактори ядерні, котли, засоби наземного транспорту, крім залізничного (4,5%) та машини, обладнання і механічні пристрої, їхні частини (4,0%). За даними січня 2022 р. Нідерланди займають 6-ге місце у світі за обсягами українського експорту та стали ключовим партнером серед країн ЄС з придбання української аграрної продукції (МЗС України, 2022).

Висновки. Україна прагне стати рівноправним учасником ЄС, що потребує виведення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання України на новий якісний

рівень партнерських стосунків з європейськими компаніями. Однією з країн ЄС, суб'єкти господарювання якої в останні роки значно збільшили експортно-імпорتنу активність в напрямку розвитку зовнішньоторговельних відносин, є Нідерланди. З огляду на потужні позиції цієї країни у світі за обсягами зовнішньоекономічної діяльності важливим є забезпечення розвитку такої співпраці.

Незважаючи на той факт, що основними партнерами суб'єктів господарювання Нідерландів у зовнішньоекономічній діяльності є компанії Німеччини, Бельгії, Франції та Великобританії, зростання інтересу до продукції українських товаровиробників в період 2017–2022 рр. вказує на значну перспективність розвитку їх зовнішньоекономічного партнерства. Для України це є життєво важливим, адже отримуване позитивне сальдо торговельного балансу ми маємо далеко не з кожною країною. Зокрема, лише у 2021 р. обсяг двосторонньої торгівлі між країнами становив 3274622 тис. дол з позитивним сальдо на користь України 1250527 тис. дол.

В товарній структурі зовнішньоекономічної діяльності Нідерландів переважають промислові засоби виробництва, мінеральні палива, електричні машини, точні прилади та апарати. З цих позицій українські підприємства в перспективі можуть отримати доступ до високотехнологічної продукції, якої так не вистачає промисловому виробництву сьогодні.

Підвищення ефективності торгово-економічних взаємин між Україною та Нідерландами слід пов'язати з виходом на якісно новий формат співпраці між країнами. Пріоритетними у торговельно-економічних відносинах України та Нідерландів є такі сфери як металургія, машинобудування, ІТ-сфера, олійно-жирова промисловість та ін. Тобто в цих сферах господарювання можливі створення спільних компаній, стратегічних альянсів, економічних і промислових об'єднань тощо. Така перспектива також є доволі позитивною.

Уряду України необхідно спрямувати зусилля на розвиток зовнішньоекономічної діяльності з компаніями Нідерландів засобом підписання двосторонніх угод про взаємовигідне співробітництво між країнами.

Подальші дослідження слід спрямовувати на пошук механізмів розвитку взаємодії зовнішньоекономічних відносин між суб'єктами господарювання України та Нідерландів в умовах дії воєнного стану та з огляду на їх перспективність у післявоєнний час.

Список бібліографічного опису

1. Гращенко І.С., Донець А.Г., Онопрієнко О.Д. Тенденції та прогноз розвитку зовнішньої торгівлі України. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2019. Випуск 98. С. 62–70.
2. Котко О.К. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України. *Академічний огляд*. 2021. № 1 (54). С. 87–94.
3. Кривов'язюк І.В., Тележинська Н.В. Теоретико-методичне обґрунтування та аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5762> (дата звернення: 12.10.2022).
4. Кривов'язюк І.В. Трансформація моделі розвитку зовнішньоекономічної діяльності України за умов військового часу. *Трансформація національної, закордонної моделі економічного розвитку та законодавства в умовах воєнного часу*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 27–29 червня 2022 р.). Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф». С. 208–209.
5. Легостаєва О.О., Кондратенко Н.Д. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 2 (68). С. 28–32.
6. Рахман М.С., Євтушенко В.А., Рудас Д.С. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 47. С. 39–44.
7. МЗС України. Торговельно-економічне співробітництва між Україною та Нідерландами / Посольство України в Королівстві Нідерланди. 2022. URL: <https://netherlands.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-niderlandi/142-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-niderlandami> (дата звернення: 25.10.2022).
8. Kryvov'yazyuk I., Vakhovych I., Kaminska I., Dorosh V. Managerial innovations in methodology of solving export-import activity problems and ensuring international corporations business excellence. *Quality – Access to Success*. 2020. Vol. 21. No 178. P. 50–55.
9. WITS. Netherlands trade balance, exports and imports by country and region 2020. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/NLD/Year/2020/TradeFlow/EXPIMP> (дата звернення: 20.10.2022).
10. global EDGE. Netherlands: Trade Statistics. 2021 URL: <https://globaledge.msu.edu/countries/netherlands/tradestats> (дата звернення: 17.10.2022).

11. WTO. World Trade Statistical Review 2021. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts21_toc_e.htm (дата звернення: 07.10.2022).

References

1. Hrashchenko I.S., Donets A.H., Onopriienko O.D. (2021). Tendentsii ta prohnoz rozvytku zovnishnoi torhivli Ukrainy. Modeliuvannia ta informatsiini systemy v ekonomitsi, 3, 52–63. [in Ukrainian].

2. Kotko O.K. (2021). Suchasni tendentsii rozvytku zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy. Akademichnyi ohliad, 1 (54), 87–94. [in Ukrainian].

3. Kryvoviazziuk I.V., Telezhynska N.V. (2017). Teoretyko-metodychne obgruntuvannia ta analiz efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva. Efektyvna ekonomika, 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5762> (Accessed 12 Oct 2022). [in Ukrainian].

4. Kryvoviazziuk I. V. Transformatsiia modeli rozvytku zovnishnoekonomichnoi diialnosti Ukrainy za umov viiskovoho chasu. Transformatsiia natsionalnoi, zakordonnoi modelei ekonomichnoho rozvytku ta zakonodavstva v umovakh voiennoho chasu (Lutsk, 27-29 chervnia 2022). Lutsk: SPD Hadiak Zhanna Volodymyrivna, drukarnia «Volynpolihraf», 208–209. [in Ukrainian].

5. Liehostaieva O.O., Kondratenko N.D. (2020). Tendentsii rozvytu zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy. Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia, 2 (68), 28–32. [in Ukrainian].

6. Rakhman M.S., Yevtushenko V.A., Rudas D.S. (2020). Zovnishnoekonomichna diialnist Ukrainy z krainamy Yes. Infrastruktura rynku, 47, 39–44. [in Ukrainian].

7. MZS Ukrainy (2022). Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstva mizh Ukrainoiu ta Niderlandamy. Posolstvo Ukrainy v Korolivstvi Niderlandy. URL: <https://netherlands.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-niderlandi/142-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-niderlandami> (Accessed 25 Oct 2022). [in Ukrainian].

8. Kryvovyazyuk I., Vakhovych I., Kaminska I., Dorosh V. Managerial innovations in methodology of solving export-import activity problems and ensuring international corporations business excellence. *Quality – Access to Success*. 2020. Vol. 21. No 178. P. 50–55.

9. Netherlands trade balance, exports and imports by country and region 2020. WITS. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/NLD/Year/2020/TradeFlow/EXPIMP> (Accessed 20 Oct 2022).

10. Netherlands: Trade Statistics. global EDGE. URL: <https://globaledge.msu.edu/countries/netherlands/tradestats> (Accessed 17 Oct 2022).

11. World Trade Statistical Review 2021. WTO. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts21_toc_e.htm (Accessed 07 Oct 2022).